

CESTY A CÍLE

ROČNÍK XII.

ŘÍJEN 1934

ČÍSLO 8.

Norbert F. Čapek:

CESTICKY DŮVĚRY.

(Předneseno do čs. rozhlasu dne 28. května 1933.)

Dnešní světová krise je na prvním místě krisí důvěry, důvěry ve sliby a závazky, ve stabilitu měny a společenských útvarů, důvěry v upřímnost sousedů blízkých i nejbližších, důvěry v hodnoty hmotné i duchovní.

Člověk nedůvěřuje sobě a nedůvěřuje tomu druhému. Dnes věříme více papíru než člověku. A málem bychom pochybovali, jestli se někdo narodil, neprokáže-li se rodným listem. — Klopýtáme mezi zneužitím důvěry a věčnou podezřívavostí.

Je velká pravda v povídce o jedné ženě, kterou padesát lidí kamenovalo, ale jen dva věděli, proč ji kamenují. Ti ostatní byli davem, který se dal strhnout zlobou oněch dvou.

Místo hesla: „Společnými silami ku blahu všech“ jedná se dosud podle zásady „sbírat síly jeden proti druhému“.

Stalo se jednou na moři, že střílela loď proti druhé lodi a teprve, když mnoho škody bylo způsobeno, poznali, že jsou přátelé.

Protože si lidé nedůvěřují a proti sobě brojí, nemohou se míti všichni dobře. Poučná je pohádka o dvou mezcích. Byli k sobě přivázáni. Po levé straně byla hromádka píce a po pravé straně byla druhá hromádka. Ale nemohli současně z obou hromádek žrát. Když jeden chtěl brát z hromádky na levé straně a druhý z hromádky na pravé straně, sem a tam se tahali a žádný se k pici nedostal. Konečně se nějak dohodli a nejprve šli svorně ke hromádce jedné a pak zase ke hromádce druhé, a bylo oběma dobře.

Lidé se podobají listům na stromě. Každý vidí jen svoji osamocenost, ale nevidí kořen a kmen, ze kterého žijí.

Lidé mají jen proto různé úsudky, že nemají stejné poznání, že na ně nepůsobily tytéž sugesce, že jejich prostředí bylo různé, a různé je i jejich duševní a tělesné založení.

Důvěra je ruka, kterou se držíme někoho neb něčeho: osoby, majetku, nebo i jen pouhé představy. Obvykle žádáme na předmětu své důvěry, aby ve všem plně odpovídal naší představě. A když se nám zdá, že je v něčem jiný, naše důvěra se zpravidla začíná hroutit. — Proto asi řekl Emerson, že je třeba bráti lidi v malých dávkách.

Mohu někomu důvěřovat v jednom směru, aniž bych měl k němu stejně velkou důvěru v každém jiném ohledu. Mohu důvěřovat jeho paměti, aniž bych přijímal jeho úsudek. Někdo má spolehlivý úsudek ve věcech hospodářských, ale zklame ve věcech kulturních. Někdo je na slovo vzatý odborník, ale špatný charakter.

Bažant má krásné peří, ale nikdo ho nepodává na stůl s peřím a dráčky. Proč jen u člověka máme vyzdvihovat, co je nestraavitelné a s tím jej celého zatratit?

Ke znalosti lidí patří, aby člověk nečekal od lidí příliš mnoho, aby počítal s jejich přirozeným sobectvím, s vládou pudů, s vlivem tradice a návyků. — Lepší očekávat co nejméně, a potom se radovat z každého víc, které bylo nad očekávání.

S nedůvěrou na sto procent nikdo nemůže žít. A je stokrát lepší důvěřovat i za cenu zklamání, nežli vidět kolem sebe jen lháře a pokrytce. Při tom však budeme rozlišovati, kdy, kde a komu, jak mnoho a jak dlouho můžeme důvěřovat.

Řekne-li někdo „to je na beton“, vzpomeneme na betonové budovy a mosty, které spadly. A přece na betonových stavbách budeme dále pracovati a v nich bydlet, protože jim důvěřujeme.

Mnoho trápení si lidé způsobují přílišnou důvěrou v hodnoty měnivé. S politováním pozorujeme, že často i lidé s velkým rozhledem klaní se více rouchu, titulu a pokladně člověka než jeho schopnostem a charakteru. A pro přílišnou důvěru ke hmotě, počtám, potlesku a trpytu společenských lákadel, ztrácí člověk důvěru v sebe.

Za posledních dvacet let mohl se každý přesvědčit, jak nejisté jsou některé hodnoty, na kterých mnozí všechno své doufání zakládali. Včera někdo seděl na zlatém trůně a dnes chodí o žebrácké holi. Dnes někoho vítají jako spasitele, zítra jej pohází blátem. —

Přes všechny nedostatky lidské možno pozorovati zjemňování myšlení a cítění. Nejen že člověk zjemňuje a zkrašluje svůj osobní život a své okolí, ale slušný poměr člověka ku člověku stává se dobrým tónem a surovost a bezcitnost je odsuzována. Připusťme,

že té nelidskosti je až až, ale nikdo se tím nechlubí, a jestli přece se tím chlubí, vyvolává opovržení, ať je to jedinec nebo celý národ. A to je jistě pokrok proti dobám dřívějším. — Tvoří se svědomí světa. —

Člověk je víc, než co na něm možno vidět, ale někteří oceňují sebe a druhé jen podle krásy své fotografie. Člověk je víc, než co kterékoli srdce na něm může oželet a víc než peníze je možno koupit, ale jak mnozí neumí život jinak měřit než trápením, které je potkalo, nebo penězi, o které přišli.

Vývoj směřuje k většímu ocenění jednotlivého člověka a k úctě před velkou *osobností* přes to, že současně s plným právem se šíří také větší *kolektivní* vědomí. — Při tom jsme svědky, jak lidstvo se potácí mezi dvěma extrémy. Jednou přeceňuje jednotlivce, jindy přeceňuje vůli davu. Jednou chce všechno znivelisovat, aby nikdo nebyl o hlavu větší, jindy chce někomu nasadit tisíc hlav, aby myslel a jednal za miliony.

Lidstvo nenajde svoji spásu ani ve stádovosti ani ve zbožnění jednotlivce, ale na cestě vzájemné úcty a důvěry k osobním kvalitám každého jednotlivce a důvěry v souhru velkých celků.

Myslím, že to byl Schopenhauer, který porovnal lidskou společnost k dykobrazům. Tato zvířátka, jak známo, mají velmi tvrdé a špičaté ostny. Když jim byla zima a také společenský pud spolupůsobil, přiblížili se k sobě tak, že se tiskli na sebe. Ale při tom se popíchali. Rozběhli se opět rozzlobení a nechtěli o sobě vědět. Později však tytéž staré příčiny vedly k novému sblížení, jenže s větší opatrností si počínali a trochu míň se k sobě přiblížili. Avšak někteří vrtilové ty druhé popíchali a tím to pokazili. Byl z toho neklid a znovu se rozešli. Tak se znovu k sobě přibližovali a znovu od sebe oddalovali, až vynašli v jaké vzdálenosti by mohli od sebe žít, aniž by se popíchali a přece jim bylo teplo.

Ideálem lidského soužití, jak jej chovají nejlepší synové a dcery této země, je sbratření všech lidí do všech důsledků, při největší možné svobodě projevu a vyžití jednotlivce. — Humanita začíná úctou ke člověku, úctou k jeho osobnosti, k jeho přesvědčení, k jeho lidským právům. A z úcty vyrůstá sympatie a důvěra a z důvěry společné úsilí o lepší svět. V tomto poměru člověka ku člověku jeví se stupeň vývoje od barbarství k humanitě.

Abychom se mohli navrátit k té srdečné, hluboké a široké důvěře, bude nejprv nutno rozlišovat mezi důvěrou a důvěrou. Je

důvěra, která často zklame, jako na příklad důvěra ve sliby, uznání a vděčnost lidí, důvěra v senační zprávy a podobné. Budou případy, kdy proti 99 procentům opatrnosti postavíme jen jedno procento důvěry.

A budeme snad i jiné na lehkověrnost upozorňovat, aby svoji důvěru nevyplýtvali na velkých frázích malých lidí.

Zůstane nám dost věcí, které zřídka zklamou. Vždyť je celý život od kolébky až ku hrobu založen na důvěře. Přijímáme peníze s důvěrou ve stát, pokrmý s důvěrou v kuchaře a nasedáme do vlaku s důvěrou ve strojvůdce i výhybkáře.

Je také důvěra, která nikdy nezklamе, důvěra v duchovní hodnoty a v konečné vítězství pravdy a dobra. Naše představy o těchto hodnotách budou se měnit, podle úrovně a vzdělání, ale jejich vlastní podstata zůstane a zvítězí.

Důvěra v lidstvo nemusí zklamat i kdyby sebe více lidí zklamalo. Kdykoli býváme zklamání v lidech, bývá to zklamání v našem poznání a hodnocení lidí. Čekáme od někoho, co nemá a co v něm nikdy nebylo. — Čekat od mravního slabocha, že bude státi ve slovu, anebo že bude jednati důsledně, bylo by jako čekati od žáby, že bude lítat.

Ani mne nezklamala důvěra v mládež. Slyšíme nářky, že není dost tichá, pokorná a uctívá. Jací my jsme bývali pokorní s rukama na školních lavicích. A když jsme přes ně dostali rákoskou, ani jsme doma necekli, aby nám rodiče nepřidali.

Dobře pamatuji, jak tenkrát před padesáti léty bylo málo slyšet o novinách; bylo sensací, že někde začíná jezdit železnice a že je něco takového jako elektrika.

Kdyby dnes v době automobilů a aeroplánů, radia a telefonů, po světové válce a v době revolučního kvašení naše mládež byla, jací jsme tenkrát byli my, museli bychom si zoufat. Ale takto jí můžeme důvěřovat, že nový svět budou vítat noví lidé.

Mě nezklamala víra v národ a v jeho velké poslání. Jak pohodlné vypřahnout a vymlouvat se na ztracenou důvěru!

Vzdělaný cizinec se světovým rozhledem procházel se Prahou a povídá: »Vy jste obdivuhodný národ. Jinde staví pomníky velkým dobyvatelům, vy stavíte pomníky velkým lidem a pionýrům vyšší kultury«.

Ať cokoli budí pochybnost, je proti jedné sto věcí, které nabádají k nezlomné důvěře, že navrátí se k nám nejen vláda našich věcí, ale i nejlepší možné jich užívání.

A mám důvěru, která mne nikdy nezklamala, v životnost, odolnost a pružnost lidského organismu. Dosud jsem se nepřidal a nepřidám k víře těch, kteří věří, že člověk v šedesáti a sedmdesáti letech musí být starým, odstaveným dědkem nebo bábou.

Někdo řekl, že život je komedie pro toho, kdo myslí a tragédie pro toho, kdo cítí. Já bych řekl, že pro toho, kdo myslí, je život příležitostí a pro toho, kdo cítí, je život velkým dobrodružstvím.

Kdo myslí a má imaginaci, vždy ještě najde cestičku, kde jiní viděli jen poušť; a když se mu myšlenkový svět, ve kterém žije nelíbí, dovede jej rozbourat a vystavět si jiný.

Kdo cítí a má imaginaci, vydává se do života jako na cestu dobrodružnou a nachází radost ve strádání i požitku, když dostane tu a tam ránu i když ji odrazí, když si může zaplákat, i když ze srdce může se zasmát; někdy kráčí nahoru a někdy dolů, ale vždy dále a kupředu. Jednou zakusí věrnost za věrnost, jindy výsměch za lásku. Jsou světla a stíny, dny a noci — to je rytmus života a dobře nám, když mu rozumíme a očekáváme nové rytmy s důvěrou.

Život některého člověka podobá se životu pavouka. On rozprádá svou pavučinu a musíme obdivovat jeho odvahu a vytrvalost. Ale je to pořád jen pavučina a chytí se v ní jen moucha. Tak někteří lidé rozprádají s menší nebo větší vytrvalostí své pavučiny myšlenek nebo i své sítě, ale myslí při tom pořád jen na sebe. Jejich dílo nemá posvěcení, není službou, není v něm lidskosti, není v něm velkorysé důvěry. Proto kdyby hmotně zbohatli, oni vnitřně zchudnou, protože nedůvěřují ani sobě ani lidem, ale jen své pokladně, ve které jejich duše je uvězněna.

Život jiných podobá se praménku, který vytryskl někde na horách a prodírá se úskalím, ale čím dál více přibírá síly, až se promění v mohutný proud a na konec se vlévá do moře. Z toho potůčku se lidé napili a jejich duše se občerstvila. A později, když jeho ramena se rozšířila, naložili lidé svá břemena na vory a lodě a proud je nesl, až na konec splynul s mořem a přijal jeho ruch a náplň. Tak je život některých lidí. Jejich život byl službou, a tím duchem služby sloužili především sobě, neboť v doteku duše s duši byly jejich největší zisky a zážitky.

Mohli bychom život lidí připodobnit i paprsku. Z neznámých dálek se vynořil a letí prostorem nepoznán, neviděn, jakoby bez užitku, jako by hledal svoje poslání, jako by pro něho nebylo

stání, dokud někde nebude svítit a hřát, dokud z jeho jasu nezažáří oko důvěrou a láskou.

On se blíží zemi, naráží na husté mraky a zdánlivě v nich zaniká. Kdyby uměl myslet, snad by řekl: „Tady je má smrt“. A hle, z těch mraků proniká dál a usedá na lupínek nebo na květ a přináší život, nebo proniká do temného příbytku a ozařuje jej, nebo se trvale usadí v lidském oku a pronikne do hlubin a zanechá trvalý zážitek jasu a krásy.

Máme na vybranou, žít jen sobě a zakrňet, anebo rozšířit svou duši a své sympatie na blízké a vzdálené. Jen to jednou pořádně zkusme sebe vydávat ve službě, v lásce, oddanosti, v soucítění, a brzy zakusíme, že lepší je dáti než bráti, že lepší je žítí tak, aby kudy jdeme, rostly růže dobrých činů a kdo nás potká, aby mohl říci: „Potkal jsem člověka“.

DALŠÍ CESTY DŮVĚRY.

V dubnu 1932 měl dr. Čapek cyklus přednášek na téma »Umění velkého života« cestou radosti, cestou klidu, cestou velkorysosti a cestou důvěry. Přednáška v rozhlasu »cestičky důvěry« byla výňatkem z poslední přednášky onoho cyklu. V následujícím přinášíme další výňatky z oné přednášky.

K malému všednímu žití není tolik důvěry potřebí. Čím je člověk duševně chudší, čím malichernější je jeho život, tím méně se v něm uplatňuje vše to, co lidství činí vznešeným, totiž důvěra v lidi a v život. Kam se ohlédne, vidí strašáky. Ve slabé chvíli i nejšlechetnější člověk zakolísá a zvolá: Nevěřme nikomu na světě širém . . . aneb jak žalmista v bibli píše: Všeliký člověk je lhář.

Avšak s nedůvěrou na sto procent nikdo nemůže žít, byla by to duševní sebevražda. Každý člověk by se každému člověku vyhýbal a velkých přátelství bez velké důvěry nelze tvořit. Dobrý přítel nikdy nezklame a nejméně tenkrát, když někdo na jeho přítele útočí. Proto někteří pro nedostatek důvěry žádá přátelství nena vazují. Je lepší důvěřovat i za cenu zklamání, než vidět kolem sebe jen ledové rampouchy.

*

Za největší známou hodnotu považují lidskou duši v souhlase s Ježíšovým učením: „Co pomůže člověku, kdyby celý svět získal, a na své duši škodu utrpěl.“ Za nejmenší hodnotu považují hmotný majetek a kadidlo lidské slávy. Proč tedy se děje, že člověk vše jiné více cení než sebe, a sebe tak často ohodnocuje podle majetku

a světské slávy? Protože člověk svou vlastní hodnotu a své neomezené možnosti, které sahají daleko za hrob, dost neoceňuje.

Mne nikdy nezklamala důvěra v Boha. Neříkám, že bych byl přechodně, zvláště v mladých letech neupadl do velké skepse. Ale to jen proto, že jsem si tenkrát neuvědomil, jaký je rozdíl mezi představou v Boha a důvěrou v Boha.

Lidé přijímají určitou představu Boha a když ta představa octne se v rozporu s lepším poznáním, domnívají se, že ztrácí samu podstatu božství. Mne proto nezklamala důvěra v Boha, že jsem nezůstal při představě Boha, která mi v dětství byla vštěpována z katolického katechismu. Neměnil se můj Bůh, měnilo se jen moje poznání o Velmistru světa, o Otci všech duchů, o Duši mé duše.

*

Úkolem vyššího náboženství, jak my mu rozumíme, je také probouzet a pěstít důvěru. Důvěru ve vítězství pravdy, spravedlnosti, lásky a všeho, co je dobré a zdravé, proti všem silám rozkladným. Pěstít důvěru, to neznámá přijat nějaké heslo, nebo vyznání víry. Je potřeba uvnitř se přeorientovat. Je-li rozladěný flašinet, nestačí vyměnit kliku. Důvěra je věcí srdce, nikoli věcí úst, slov a lichotek.

Velká důvěra podobá se velké lásce. Ta nemůže býti docela zklamána. Požitek velké lásky je především v tom, že může někoho milovat. A jsou-li na cestě překážky, je požitek je přemáhat. Těžiště velké lásky není v tom, jak mnoho se ona vyplácí, ale jak mnoho možností má se uplatnit. Tak je to i s důvěrou. Je v tom něco velkorysého, když si člověk řekne: mohu důvěřovat třeba i s vědomím, že toho bude zneužito.

Důvěřujeme, že za vším a ve všem je moc, moudrost a láska Nejvyššího, který nás povolal k spolupráci. Důvěřujeme, že jsme poutníci a občané věčnosti. Evropa nebude, ale ty budeš. Země pomine, ale ty zůstaneš. Snad i naše sluneční soustava jednou vyhasne, ale ty budeš zářit, neboť jsi paprskem slunce kosmického.

Lidé, jež vidíme navzájem, nepodávají nám obraz a podobu člověka. Lidé, jež vidáme, jsou hnáni světem; jsou ztrápeni, ustrašení, udřeni; všichni zdají se býti uštvanými herkami nějakého neviditelného jezdců. Jak zřídka kdy uvidíme člověka klidného.

Emerson.

POSELSTVÍ 11. KONGRESU SVOBODNÉHO KŘEŠŤANSTVÍ,

vydané mezinárodním shromážděním svobodného křesťanství a náboženské svobody v Kodani 11.—14. srpna 1934.

1. Hluboce proniknutí duchem jednoty, znovu jsme přezkoušeli a uvážili soudobé problémy, majíce při tom důvěru v božské řízení svého nebeského Otce.

Vyznáváme,

a) že jen ono náboženství jest hodno toho jména, které udržuje spojitost se skutečným životem a které usiluje o obnovu lidského života.

b) že zjevení není omezeno na minulost a na svatá písma starověká, nýbrž že Bůh volá naše pokolení, aby znovu porozumělo jeho věrnosti a jeho vůli;

c) že jsme účastni obecenství svatých, pokud a dokud jsme poslušni Boha, a že naše viditelné církve představují toto obecenství.

2. Cítíme hlubokou vděčnost svým otcům za předané dědictví svobodného křesťanského života a myšlení, ale nezapíráme, že je nutno znovu promýšleti svobodný náboženský život, aby byl ve stálém vztahu k ožehavostem přítomnosti a k úsilím budoucnosti.

3. Proto naše provolání platí všem, kdo jsou s námi zajedno v úkolu, budovat říši spravedlnosti a lásky, míru a jednoty mezi národy, rasami i třídami a protestujeme proti zbrojení a sociální nenávisti, které tak značně ohrožují svět.

Prosíme, abyste přijali toto poselství v duchu víry a bratrství, a prosíme Boha, aby provázel svým požehnáním všechny své dítky.

(V závěrečném zasedání světového kongresu svobodného křesťanství v Kodani 19. srpna 1934 bylo usneseno všemi hlasy, aby bylo rozšířeno toto poselství.)

Kdyby lidé se stýkali jak se stýkati mají — že každý byl by dobrodincem, deštěm padajících hvězd, tak bohatý činy, myšlenkami, všelikou dokonalostí — byl by to svátek přírody, již všecky věci slouží za symbol; a láska jest snad jenom nejvyšším symbolem, jako všechny ostatní věci se zdají býti symboly lásky. V rozvoji povahy každého člověka jeho vztahy k nejlepším lidem, které zprvu zdají se býti toliko romantikou mládí, nabývají vážnějšího významu; a ten se naučil úloze života, kdo se vyzná v ethice přátelství.

Emerson.

ZAJÍMAVOSTI Z DÁNSKA.

Je přirozené, že nejvíc jsme se divili tomu, v čem se náš život v Čechách od Dánska nejvíc liší. Předně, že si ti lidé navzájem tolik důvěřují. Každý dánský občan má kolo a nikdy se nestará, kam je postaví a kde je nechá bez jakéhokoli dohledu. On ví, že je tam zase najde, třeba i druhý den. I při velkých shromážděních nebylo v šatnách ani šatnáře ani dohledu. Pověsil jsem si klobouk, tašku nebo plášť do deště na nejbližší volný věšák a byl jsem jist, že ať tentýž den nebo druhý, vše na témže místě zůstane nedotknuto.

Dva z našich členů výpravy šli si vypůjčit kola a chtěli dát, jak nám je to samozřejmé, zálohu a záruku, že je vrátí a případné poškození zaplatí. Ale dánský obchodník tomu nerozuměl. Viděl, že jsme cizinci, těžce jsme se domluvili, více ukazováním nežli mluvením, ale on žádnou záruku nechtěl, že mu postačí adresa a jedna koruna na den. Toť se rozumí, že takovouto důvěru zklamat, bylo slušnému člověku nemožné.

Jednu neděli ráno jel jsem s mojí ženou omnibusem od svých hostitelů do shromáždění. Průvodčí neměl drobné, proto jsme nemohli zaplatit. Předpokládali jsme, že při nejbližší stanici musíme vystoupit. Ale když jsme chtěli vystupovat, průvodčí nás zadržel, jen abychom zůstali sedět. Tak jsme zůstali, jeli půl hodiny a neplatili nic.

Velmi nám imponoval klid a úsměv dánských lidí. Viděl jsem, jak se dvě kola srazila a jeden z jezdců padl na dlažbu. Čekal jsem po česku křik a nadávky a ono nic. Usmáli se na sebe, snad se i omlouval jeden druhému, a jelo se dál.

Při ohromném provozu, tisíce kol a sta aut na křižovatkách nebylo strážníka a přece všechno šlo hladce, bez nejmenšího nepořádku a rozčilení. To nás podnítilo, abychom se ohlíželi, je-li přece někde nějaký strážník. Dost jsme se těmi ulicemi hlavního města Dánska, které je asi velké jako Praha, naprocházeli, ale za celý týden objevili jsme jenom tři strážníky. Povídám, že jsme je objevili. Nebylo možno je poznat podle šavle, pistole neb obušku, protože nic takového u sebe neměli, měli jen bílé rukavičky na ruku.

A tak bych mohl pokračovati v líčení toho, co krásného jsem u dánského lidu zpozoroval ve velkém kontrastu k zemím, kde vládlo katolictví. Rád bych věděl, čím to je, že všechny severské

nekatolické země mají tento ráz vzájemné důvěry, poctivosti, slušnosti, zkrátka lidskosti. Jestli někdo ví příčinu, proč se v zemích, kde po staletí, třeba i násilím udržovalo katolictví, proč se v těch zemích krade, a člověk k člověku má tak málo důvěry, ať nám to poví. Nemyslím to agitačně. Zarážela mne tato fakta při první studijní cestě Anglií, Itálií, Francií a Španělskem. V samotném Londýně, největším městě Evropy i o půl noci strážník je bez šavle a obušku. A když jsem u jedné pokladny zapomněl drobné, poslal za mnou pokladník někoho, přes celou halu, s těmi drobnými. Jinak ovšem bylo ve Francii a hlavně v Itálii.

Myslívám si, že my Češi bychom také byli jiným národem, že by také u nás bylo možno klidně odejít od zamčené chaty v důvěře, že přes týden nebude vykradena, anebo že necháme někde stát auto a při návratu za hodinu, že nebude odšroubován hledáček nebo něco jiného. Naše výchova byla zlá. Nedůvěřujeme si, nemůžeme se dost obrnit ověřovacími listinami, zvláštními zámky a klíčky, službou hlídačů a strážců. Kéž dánská důvěra a poctivost stane se také u nás domovem.

—p—

JAK ŠVEHLA MYSLIL A MLUVIL.

(V „Přítomnosti“ byly ukázky rozhovorů se Švehlou, který byl uznaně ve své době nejvýznačnější politickou osobností v našem veřejném životě. A některé jeho výroky dají se docela dobře aplikovat, nejen na politiku, ale také na práci náboženskou, i když nesmíme některé výroky brát příliš doslova.)

U mění vládnouti.

Vládnout dnes není kumšt, problém je nashromáždit si rezervu odolnosti, a když mi někdo přijde s brekem, že mu šlápli na kuří oko, tak mu řeknu: „Ty smrade, tak nelez do tlačenice!“

*

Když se někdo ožení a pak mně brečí, že není spokojen, řeknu mu: „Tak se jdi utopit!“ Šťěstí je poměr relativní. Já, když mám starost, tak mám právě radost. To mám pak lehkou hlavu a ne těžkou. Nemůžeme hned při každé obtíži klepat kolena jako v privé. To jsme přece věděli, že tu ve svém státě nebudeme mít jenom zábavu. Ale to nevidíme, jak je to grandiosní, čeho jsme se dočkali, že se nemusíme už za sebe stydět mezi ostatními národy. Každý má své trampoty, ale co pak to nestojí za trošku lidských

starostí? Nedovedeme-li si vládnout, tak nic nám nepomůže, žádné smlouvy. Zase by se rozsypaly. — Za války, kdybychom se byli jen hádali, nebyli bychom nic svedli. Musíme mít kuráž. Kuráž nejde koupit v kornoutě za pět nových. Já nenávidím každý pesimismus. Zlobit se, to je lehké, musíme taky se umět radovat ze společné práce.

Aféry.

Aféra! Pánbů stvořil lidi a měl aféru s Kainem a Abelem už pátej den.

✱

Jak já, když mám vědomí zodpovědnosti a vím, že tolik a tolik milionů lidí čeká ode mne to a ono, mám ty lidi nechat čekat a dělat aféru? To mi připadá, jako kdyby jel mašinfira s vlakem a kluci házeli na vlak kamení a on nechal vlak s pasažéry, a šel honit kluky. A kdyby pasažéři na něho volali, co to dělá, že nechá mašinu tak stát, že bude srážka, tak on řekne: „Jo, já mám tady aféru s klukama!“

Jak ztratil Boha.

Taky jsem jednou „ztratil Boha“. To jsem ministroval a kluci mně ukradli káču za dva krejcary. Dostal jsem novou a aby mně ji zas neukradli, schoval jsem si ji do tabernáklu. Čekal jsem blesky a pomstu boží. Nic. Lidé říkali: v tabernáklu je bůh. Já jsem ale věděl, co tam je . . . a tenkrát jsem přestal věřit.

✱

Politika přestala už být sportem, dnes je to povinnost. Nemohu přece, když se mně něco nelíbí, nebo nedaří, říct: Tak, a teď půjdu pískat! Dnešní naše situace je dílo celých generací, které zápasily, je to vrchol snažení nejen našeho, ale i těch, co byli před náma. To nás všechny zavazuje.

Každá osobitá povaha má svoji vlastní krásu. V každé společnosti, u každého krbu býváme překvapeni bohatstvím přírody, slyšíce tolik nových tónů, vesměs hudebně znějících, vidouce u každé osoby zvláštní chování, které má svůj půvab, a čtouce nové výrazy tváří. Poznáváme, že příroda každému vložila základy k budově chrámové, chce-li jen duše na nich budovati.

Emerson.

UNITÁŘI A VTĚLENÍ BOHA.

Unitářům se vytýká, že nevěří, že by Bůh se byl vtělil v jednoho člověka, totiž v Ježíše. A tu vzniká otázka, jestli unitáři vůbec v nějaké vtělení věří. Na to odpověděl jeden z vůdců anglických unitářů Dr. Martineau asi před 75 lety takto:

„Vtělení (inkarnace) je pravdivé, avšak neplatí výlučně o Kristu, nýbrž o Člověku všeobecně a o Bohu napořád. Bůh se sklání k lidství, aby v něm bydlel a lidství je postupný orgán božství. A duchovní světlo v nás, které tvoří náš vyšší život, je jedné podstaty s jeho vlastní spravedlností — jeho projevem, s nezměnnou původností a autoritou na foru naší přirozenosti. Na základě této velkolepé a universální pravdy Kristus se stal zjevením Boha, ne tím, že by byl výjimečnou osobností, (čímž by nám neprospíval jako vzor), ale že zjevení Boha v jeho osobnosti bylo tak markantní, že je bylo vidět takřka bez závoje“.

NEKONEČNOST TVŮRČÍHO PROCESU.

Dosud se myslelo, že vesmír je nekonečný. Tu přicházejí astronomové Jeans a Eddington s tvrzením, že léta trvání našeho kosmu jsou spočítána. To by znamenalo, že vše co je, má jen omezené trvání a že to vše zmizí během několika málo set nebo tisíců milionů let. Vesmír se tak rychle prý rozšiřuje, že se musí jednou zhroutit. Hvězdy letí nám nechápatelnou rychlostí jedna od druhé, že je jisto, že nemohou tak letěti dlouho. Dr. Robert E. Millikan, největší americký fysik staví proti Eddingtonovi a Jeansovi tvrzení docela jiná. Studium kosmických paprsků vede ho k jiným závěrům než jsou závěry astronomů. Millikan experimentálně dokazuje přeměnu hydrogenu v helium, při čemž se vytváří zcela nové atomy. Místo vesmíru, který se jaksi opotřebovává, Millikan prohlašuje, že máme vážný důvod věřit tomu, že vesmír je sám sebe tvořící a obnovující.

Nezdá se, pravil, že tyto nové procesy tvoření se odehrávají kdesi blízko slunce nebo hvězd, ale v nekonečných prostorech mimohvězdných. To nám napovídá, že tam, kde jsme se domnívali, že se nic neděje, přece se může něco dít, kde nikdo nepracoval, přece i tam tvoření pokračuje. Je něco podivuhodnějšího nad proces tvoření? A naším úkolem je pracovat v souhlase s tímto tvůrčím procesem, který jde od věčnosti do věčnosti.

Přeloženo z Christian Leader.

SEMÍNKÁ.

Byl jsem v mládí svém velice pobožný a svědomitý u vykonávání svých náboženských povinností. Probděl jsem někdy celou noc, abych četl koran a modlitby své odříkal. Jednou ptal se mně otec, proč tak dlouho v noci svítívám? Odpověděl jsem: „Ostatní tvoji synové ztrácejí svůj drahocenný čas spaním; já však i v noci hledám cítiti Boha.“ Otec můj odpověděl: „Milý synu, dobře sice činíš, že i v noci Boha ctíš; lépe by však bylo, kdybys v noci spal, než abys svých bratří pomlouval.“

Z perštiny.

*

Botanik, který učeně dovede květinu popsat, rozebrat, klasifikovat, několika názvy pojmenovat, nemusí vnímat ani stý díl té krásy, kterou je uchváčeno třeba dvouleté dítě, které po prvé vyjde s matkou do polí a uvidí květinu. Kdo by nebyl slyšel to dětské: ach, při spatření nové květiny! Kdo by si nepředstavil jeho ručku, jak po ní sahá, jak ji chce hladit, jak si k ní sedá, jak ji obdivuje!

*

A krátce před svou smrtí 23. března 1919 zafilosoval si Štefánik s Adolfem Černým v Paříži:

„Věřit, milovat, pracovat! — To jsou tři velké, základní cesty, které vedou ke konečnému, velikému cíli: k pravdě.

Je nutno učit lidi věřiti, je nutno je milovati přes všechny jejich chyby, je nutno učit je milovati, ale nutno také pracovati a učiti jiné pracovati.“

„Našemu národu a státu je nutno dáti pevný mravní základ. Jsou dva velké základní typy české, nebo lépe řečeno dva velké symboly dvou základních českých typů. Jeden šel zpříma, vztyčen a přece zahleděn do sebe za velkým ideálem, za pravdou; šel za ním bez úchylky, třeba věděl, že na této cestě ho čeká hranice, v níž nutně shoří. Druhý hleděl kolem sebe třeba i bez tělesného zraku, a porážel palcátem vše, co stálo v cestě za pravdou. Oba tyto typy za staletí útisku degenerovaly. První, vztyčený, se shrbil v pokoře — druhý se z hrdiny stal hrubcem. Nutno nyní usilovat o to, aby v nás ožily zase oba původní typy, ale spojené v jeden: aby český člověk zase byl zahleděn dovnitř za velkým ideálem pravdy, ale při tom aby měl dosti odhodlanosti a síly, aby si cestu k ní uhájil.“

Štefánikova filosofie.

Někteří lidé uzdraví se a posilují v horách, někteří na rovině, někteří v chladnějším, někteří na jižním podnebí, ale nejúčinnější je ovzduší slunných a tvůrčích myšlenek, paprsky, které vycházejí z duše.

N. F. Č.

BAŤA O ŠKOLE.

Když jsem chodil do školy, měl jsem stálé konflikty se svým učitelem i se svým otcem. Pořád jsem se jich ptal, proč se mám učit, do čeho mě nutili.

Vše, čemu se lidé učí, má mít nějaký cíl, má k něčemu sloužiti. Učení musí sestoupiti z nadhvězdných prostor mezi lidi. Je třeba mluvit i učit o práci, která se koná v okolí žáka.

V počtech a účetnictví by si žáci měli vzíti účetní oddělení nějakého podniku, a počítati se skutečnými a živými ciframi.

Přírodopisu by se mělo učit na poli, v zahradě, v lese. A nemělo by se mluvit jen o stromečku, ale také o jeho výnosnosti.

Zeměpis nechť probírají žáci s hlediska určitého oboru, ale zejména s hlediska svého kraje. Nechť vycházejí z vědomí, že každý kraj na světě může posloužiti jim a oni svou prací mohou posloužiti celému světu.

Dějepis je třeba aplikovati na přítomnou dobu a využití minulých událostí k poučení pro dnešek.

Hleďme vymýtit ze školy všechny negace! Nevykládejme dvě hodiny o tom, že se habrové dřevo ve stavitelství k ničemu nehodí! Mluvme o věcech pozitivně!

HODINA V ŽIVOTĚ LIDSTVA.

Co všechno se semele za hodinu na zeměkouli, popsal jeden statistik. Za hodinu přibude nám 5440 nových spoluobčanů, dosud se nehlásících k žádné politické straně a nehubujících na „stávající“ poměry. Dále umírá za hodinu 4630 lidí, 1200 párů zakládá manželství a 85 párků dává se rozvést od stolu a od lože. 10 vražd se provede v zemích, které mají policii, noviny a kulturu — z nekulturních zemí není o vraždách zpráv. Za hodinu vypije se asi 1,500.000 litrů vína, asi půl milionu litrů piva a prý 50,000.000 šálků kávy. Ze země za ten čas se vytěží 122.000 tun kamenného uhlí. (Ale všechno to uhlí by nestačilo, aby vydalo teplo, které

zdarma a bezplatně přináší Golský proud do Evropy). Za hodinu musí se rozloučit se životem 35.000 zvířat, která mají na těle kožišiny, aby lidstvo — sobecké a bezohledné — mohlo se hřát jejich kůží. V hodině přibývá na zeměkouli 7000 nových automobilů, a 17 osob zajde právě pod těmi auty. V průměru se za hodinu dopraví 1141.6 milionů dopisů a pohlednic. Frankování celé té pošty stojí 25 milionů v dolarech. 1600 milionů různých listů a časopisů vyčhlí prý rotačky celého světa za hodinu (to je přece jen mnoho) — za hodinu je jedno zemětřesení a 4 bouře. Země sama vykoná za tu dobu cestu Vesmírem 1776 km.

CO MÁME A NEMÁME V REPUBLICE.

Nedávno vyšla knížka posl. ing. J. Nečasa „Za prací statisíců“ ukazuje velmi pěkně a názorně v přesných cifrách, čeho v republice máme nedostatek a jak mu odpomoci a tím i nezaměstnanosti.

V celé republice je 20.528 obcí a z nich jenom 2.321 má vodovod. Tedy tak základní hygienické zařízení je pouze v 11 procentech našich obcí. Za to podle tvrzení samotných majitelů hostinských a výčepnických koncesí je u nás 70.000 hospod a krčem a obce, ve kterých není hostinské koncese, jsou tak bílé vrány, že se o nich píše v novinách jako o zvláštnosti a že se dají spočítati na prstech.

Ve spotřebě plynu je Československo na 14. místě, v elektrisaci jsme z civilisovaných států na 10. místě. Za to ve spotřebě piva jsme na prvním místě a alkoholismus na Slovensku a Podkarpatské Rusi se stává pomalu evropskou zvláštností.

Ve školství nám, Slovensku a Podkarpatské Rusi schází 8000 učeben do skutečné potřeby. Za to máme na Slovensku a Podkarpatské Rusi podle přiznání pana ministerského předsedy 10.600 hostinských živností a za posledních 15 let přibýlo na Slovensku a Podkarpatské Rusi celkem 1.650 hostinských živností.

Kdybychom v boji proti tuberkulose chtěli dohnati aspoň sousední Německo, musili bychom do sanatorií investovati 280 milionů. V boji proti rakovině bychom potřebovali investovati do příslušných ústavů aspoň 50 milionů, do chorobinců aspoň 375 milionů. Do ústavů o péči o dítě by stát musil věnovat 270 milionů Kč. Tedy celkem bychom měli do svých zdravotních institucí nejméně 1 miliardu Kč investovat, abychom se mohli vyrovnat evropským státům. Za to se mezi ně řadíme hlavně svou potřebou alkoholu, neboť aby se udržel náš zásluhový a vlastenecký průmysl alkoholní, musí náš lid ještě v krisi 4—5 miliard propítí, místo, aby je věnoval na nezbytné zdravotnické zařízení.

CO MI DALO A ČÍM MI JE SVOBODNÉ BRATRSTVÍ.

Ke Svobodnému bratrství dovedla mne duševní a citová krise v době, kdy jsem se domnívala, že nic mně nemůže zachrániti od vnitřní rozervanosti a pesimismu. Tehdy prvně přišla jsem do přednášek dra Čapka. Dojem, který jsem si z nich nesla, měl rozhodující vliv na můj další život. Po prvé jsem slyšela, že žádné lidské trápení není větší než člověk sám, že je nutno se ovládat, napřímit a podporovat svou raněnou a zmalomyslněnou duši, překonat staré citlivůstkářství a potřebu oňňukávat sám sebe. Uvědomila jsem si, jak velice je mi třeba převýchovy a vypěstování charakteru a pře-

orientování svého náboženského smýšlení. — Kdysi, jako mladá dívka vychovaná v klášteře byla jsem v ohledu náboženském dávána jiným za vzor. Ale staré náboženské smýšlení nebylo mi v dobách krise a duševních bojů žádnou oporou. Stávala jsem se v náboženském směru lhostejnou. Teprve ve Svobodném bratrství pochopila jsem význam náboženského přesvědčení ve smyslu unitářském. Převýchova není snadná. Je třeba velkého úsilí, je třeba opory a rady.

Oporou jsou mi přednášky dra Čapka, z nichž v dnešní těžké a neklidné době odnáším si mnoho cenného. Mezi jiným se učím překonávat překážky, které se staví v cestu, žítí životem radostnějším, neodávat se smutkům a často si zazpívat.

Nedělní přednášky s vybranou a krásnou hudbou, bývají mi pravým požitkem a stávají se nepostradatelnými. Přispívají mi k povznesení ducha, jsou mi povzbuzením a pramenem, z něhož čerpám sílu a odvahu k další cestě životem.

Přeji rozvoji Svobodného bratrství mnoho zdaru a vynasnažím se, abych dle svých skrovných sil přispěla k vybudování vzorné obce unitářské.

RŮŽENA KUBIČKOVÁ.

DUŠEVNÍ OBŘÍ.

Bývalý president americké chemické společnosti prof. Marston T. Bogert z Columbijské university, učinil zajímavý projev o budoucím světě nadlidí, pánů vesmíru, žijících spolu v trvalé shodě. A to vše na tom základě, že by lidský mozek byl chemicky podnícen k mnohem větší výkonnosti než dosud. Což teprv kdyby někdo podobně jako prof. Bogert odhalil možnosti lidské duše, která mozkou používá jako nástroje.

Prof. Bogert praví: „Jsou ještě velké plochy lidského mozku, které jsou stejně temné a neproniknuté, jako velké divočiny africké nebo jihoamerické džungle. Chemikové však budou brzy s to vyrobti prostředky, které pohnou tyto neznámé části mozku k činnosti. Vyrábějí se drogy, které povzbuzují skrytou krutost a zlo v lidské povaze, avšak jiné drogy mohly by vybudovati duševní vlastnosti, dodati obyčejnému člověku hbitost a oheň genia a vzbuditi v něm mravní radost ze života. V tomto majestátném pokroku zmizí nenávisť z lidského srdce a Společnost národů bude nadále zbytečnou. Budoucímu pokolení bude se zdáti minulé a přítomná generace jako trpaslíci. Tajemství věčného mládí bude otevřenou knihou pro každého. Lidstvo bude s to potříti nemoc, zachovati své zdraví a postoupí na další stupeň a vybuduje si svůj vlastní svět, jakousi utopii nekonečné radosti a štěstí“.

Vidina prof. Bogerta může být správná, pokud se týká vývoje lidstva, ale nesprávný je jeho názor, že se to dosáhne jen a jen cestou chemickou. Bylo by to velmi krásné, kdyby darebákovi bylo možno vstříknout injekci, po které by se stal šlechetným člověkem. Toho se však nedočkáme. Lidé potřebují na prvním místě injekci duševních, ale také lepší porozumění organismu svého těla. Obojí patří dohromady.

KVITOVÁNÍ příspěvků na varhany: p. J. Brabec Kč 10.—, s. M. Carmineová 100.—, pí. Doušová 20.—, s. M. Kalčíková 10.—, s. Kopřivová 50'60, s. Kumperová 20.—, p. Makalouš 10.—, p. Pácalt 50.—, br. R. Pešata 50.—, s. Šindelářová 10.—, neznámá 50.—, na uctění památky pí. Leontýny Bubnové 1000.—, místo věnce s. Břízové (z Kladna) 150.—, za použití varhan Dr. Pick 158.—, z pokladničky 38'50.

Mája Čapková.